ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו שנאמר ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד . ובן לוי שקבל עליו כל מצות לויה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן : ב עבודה שלהן היא שיהיו שומרין את המקדש . ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהניף דלתותיו . ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום . שנאמר ושרת בשם י"י אלהיו ככל אחיו הלוים . אי זהו שירות שהוא בשם י"י הוי אומר זו שירה . וכתי אומר שירה על כל עולות הציבור החובה ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין . אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ למזבח . וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה : ג לוי האונן מותר לעבוד ולשורר . ואין פוחתין משנים עשר לוים עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם ואין אומרין שירה אלא בפה בלא כלי שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה . ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר . מהן לוים ומהן ישראלים מיוחסין המשיאין לכהונה . שאין עולה על הדוכן אלא מיוחס . ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר : ד ובמה הם מנגנין . בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל . ואין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה . ואין פוחתין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר . ואין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה . ואין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם . והצלצל אחד בלבד : ה בימי המועדות כולם וראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלוים אומרין שירה שנאמר ובימי שמחתכם ובמועדיכם וראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות . החצוצרה היתה נעשית מן עשת שלי כסף . עשה אותה מן הנרוטאות של כסף כשירה . משאר מיני מתכות פסולה . והחלילין שהיו מנגנין בהן היה אבוב שלהן של קנה . מפני שקולו ערב . ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי מפני שהוא מחלק יפה : ו בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח . בשחיטת פסח ראשון . ובשחיטת פסח שני . וביום טוב הראשון של פסח . וביום הראשון של עצרת . ובשמינה . ימי החג . וחליל זה דומה שבת מפני שהוא חליל של קרבן וחליל של קרבן עבודה היא ודוחה את השבת : ז אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחלה . שנאמר זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מבן שלשים שנה . הא כיצד חמש ללמוד . ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש על עבודתו : ח זה שנאמר בתורה בלוים ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן שהיו נושאין המקדש ממקום למקום . ואינו מצוה נוהגת לדורות . אבל לדורות אין

כמקדש בין רצו בין שלא רצו כביסלי ברכשם קלת שומש מני אם אלא יעבוד אם לא רצה לא יעבוד אלמוד עומד ועבד הלוי בעל כרחו : ומה שכתב וכן לוי שקיבל עליו כל מצות לויה הון מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן. בפרק עד כמה (דף נ"ו) ופירש"י דבני לויה שאר ולעבדה ולשיות שפר" :

ב עבודה שלהם היא שיהיה שומרים כמקדש.

ברמב מסכת מדות (פ"ב מ"ב). ומ"ש ויהיו מהם שוערים וכו' ויהיו מהם משוררים וכו' עד כוי אומר ז שירה. כפ"ב דערכין (דף י"א ע"ב) :

וכתי אומר שירה על כל עולות הצבור הבונה וכו'. כפ"ב דערכין (דף י"ב:) בעי רבי אבין עולת נדבת צבור מאונה שירה או. אימה פעונה שירה ומסיקנא מ"ם דתני רב מרי בריה דרב כהנא לעולותיכם ולזבחי שלמיכם מה עולה קדש קדשים. אף שלמים קדש קדשים ומה שלמים קבע להם זמן אף עולה קבוע לה זמן ומיבע"י מה עולה שאמורה כאן קדש קדשים דאין לך עולה קדשים קלים אף שלמים שאמורים כאן שעונין שיר בשלמים קדשי קדשים משמע ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא ככבשי עצרת דשלמי צבור הן ובמיב בה קדש ויהו לה לכהן ומה שלמים המאוחרים כאן לגבי שיר קבוע להם זמן דהא אוקימנא בבכבשי עצרת אף עולה שאמורה כאן שקבוע לה זמן דאפוקי נדבת צבור דאין קבוע לה זמן. ומ"ש בעת ניסוך היין. שם מימרא דרב שמואל בר נחמני (שם דף י"ח. וי"ב. ובברכות ל"ה): ומ"ש וכן הנסכים הבאים בפני עצמן אין אומרים עליהם שירה. שם (דף י"ב) בעיא דלא מיפשטא ופסקה לקולא:

ג לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. כפיסלי פרשת שמיני פ"ב :

ואין פוחתין מי"ב לוים עומדים על הדוכן וכו'. ומוסיפין עד לעולם. פשוט כפ"ב דערכין (דף י"ב). ומ"ש ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי וכו'. ואחרים היו עומדים שם מנגנים בכלי שיר. מכם לוים ומהם ישראלים מיוחסין וכו'. שם. בעמוד (דף י') בני מכיס בחלל. ובבני הכהנים היו דבני ר' מאיר בני יוסי אומר מעמדה בים הפנינים ובים אפריון מעיתמות היו משיאים לכהונה בני אלעזר בן אלעזר אומר לוים היו ומיבע"י ובבני הכהנים היו אומה המכים בחלל. מסיקנא לכהונה כהנים היו נשאים נמוחים שבחלים מיוסים היו. וכגמרא (דף י"ח) לאמת בהם. קא מיפלגי דאמר לאמר עבדים. הכבר. עיקר שילה. בפה וכלי לכמות קלא הוא דבעיד. ומאן דאמר לוים היו. הכבר עיקר שילה. בכלי והסברא ר' יוסי אמר הכבר לי הכבר עיקר שילה בפה עבדים בנים. לי הכבר עיקר. שילה בכלי לוים בנים. לוים הכבר עיקר. שילה בפה והכא במעלין מדוכן. ליוהסין. ומתעבדות קא מיפלגי. ופירש רש"י בני יוסי דאמר. הבראלים מיוחסים היו אמי הכבר אלא דב"ע עיקר שילה בפה וידוע דהלכה כבני יוסי לגבי בני מאיר והוא הדין לגבי בני מיעת בן. מגמינגוס דהא הוא מבני בנמה אמי מיוחס. ומ"ש ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין הכנים עשר. שם (דף י"ג) בגמרא אין פוחתין מכנים עשר לוים עומדים על הדוכן ומוסיפין עד לעולם. ובתר בני חק ב' אליעזר בן יעקב אומר אין עולים למנין. ומרים בגינא. שם בבר אמרנו שעיקר השירה בפה ואמר רבי אליעזר בן יעקב. שמומרים.

*[נירכמנו כרש"י ולשות שומר ונראה לי דהכוונה איתנו]:

ד ובמה הם מנגנין בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. ואין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה. ואין פוחתין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר. ואין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה. ואין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם. והצלצל אחד בלבד :

ה בימי המועדות כולם וכו' :

החצוצרה היתה נעשית מן עשת שלי כסף. עשה אותה מן הנרוטאות של כסף כשירה. משאר מיני מתכות פסולה. והחלילין שהיו מנגנין בהן היה אבוב שלהן של קנה. מפני שקולו ערב. ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי מפני שהוא מחלק יפה :

ו בשנים עשר יום בשנה. פירש"י בפרק מי דערכין. ומ"ש וחליל זה דומה שבת וכו'. בר"פ החליל (דף ל"ח) מ"ר ירמיה מהלוקת בשיר של שומכה וכו' אבל אבל בשיר של קרבן דבני הכל עבודה היא ודומה אם הבשת

וכן יוסף דקלינ עליה מיהומה :

ז אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו וכו'. בכפ"ק דחולין (דף כ"ד). ומה שכתב ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה מיום וכו'. מסקה בפ"ב דערכין (דף י"ג:) אין הקבון נכנס לעזרה ולעבודה אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר ואלא היו אומרים בנבל וכנור אלא בפה כדי ליתן קבל בנשיקה ופירש"י אין לוי קבן נכנס לבוא עבודה כנון לבבד אם

הבעזרה ולהניף אם הדלתות :

ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה אים בסר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה

שאינו נכנס לעבודה עד שיהא בן שלשים שנה. ויש לומר דהכא לשיר שהיא חכמה גדולה ואיכה לימוד הבוסיק"ל והכא לשאר עבודות שאינה צריכות לימוד כגון הבאת דלתות וכיוצא בהן. ומי"ל דהתם לשהיה עבודה מיומדת לו תמיד והכא מייירי לעבוד אי זה פעם במקרה דיקא ומי דלעיל אתה לעבודתו והכא אתה לעבודה. ויש מי שהיקן דהתם בזמן שהיו עשיים בכתף שהיה צרך למשא ואין לדמות דאם ליומד צריך למשא דאמרינן בכפ"ק דחולין בני שלריך ל' שנים ליומד שאני הלכות עבודה דתקיפין ופירש"י להוריד המשא ולפרקו ולנעמוד ולהעמיד קרסיו וקרסיו והשיר לקרבן

בפה וכלי :

ח זה שנאמר בתורה בלוים וכו' אבל לדורות אין לבוא בכפל בשיר ולא במוצין אלא בקול. בכפ"ק דחולין (שם דף כ"ד): שמואל

5-13-13

משנה למלך

פ"ג ה החצוצרה. היתה נעשית מן עשת של כסף כו'. הקוס' בפרק הקומן רבה (דף כ"ח) ובפ"ו דערכין (דף ט"ו) ובפ"ד דמגילה (דף ט"ז) הקשו על דמתני' דסוף קלים דקתני מבל דבר. ונראה שדין. זה הוצ"ל דעת רבינו ולא הוצרך לבאר דיוון דשבת דשיר כשיר כשה ומאי דמאריכין בלי אינו אלא לבוזמי. אלא שהשיב דמאחר דבר שיר לא עשה הכלים משא"כ בכלים דהאיון הוא בחצוצרות ואיסור ע"ז שאי דלא שאינו כי אם לבוזמי אלא לבוזמי :

דקיים מיירי בשופר. וגם תירון זה דמו לאחו בהוצאות וכן נראה שהיא דעת רבינו שבכי"ד מבלקות

דקיים מיירי בחצוצרות תוכא דבאות אלא מן הכסף וכן אוכא בכמרא בשמעתא בשמעתא לבבמה

דקיים: שבו לחצוצרות: ומיירי: דבסיא דשיר: הקומן דקאמר דבין זה. ודשת רבינו נ"ב הוא אלא בחיבון. זה שבבי בסיא. לבלבה בסיא דשרק הקומן. עוד תירון דחצוצרות

הוא בחצוצרות ואיסור ע"ז שאי דלא שאינו כי אם לבוזמי אלא לבוזמי :

כלל. ומפני כבר הודינו שבעל הלכות מכנים בחשבון הזה מצות שלדבריהם ולמדנו עליו זכות וכתבנו התנצלותו. אבל התעוררנו על ההלל מפני שאין לנו מפורש בהלל שלשחיטת הפסח ומכילתו והלל שלנטילת לולב דאורייתא ורשאון דפסח ועצרת. בכל אלו אין לנו ראיה שיהא מדבריהם. וכבר אמרו בגמר תענית (כח:) הלל דרשב חדש לאו דאורייתא ומשמעות זה דבימים שהיחיד גומר בהם את ההלל הוא דאורייתא. ובמסכת ערכין (י:) דרשו בו השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג מעון שירה שאינו מקודש לחג אינו מעון שירה. ומע"פ שזה מדברי קבלה הוא, אבל יאמר הנביא כי ישירו לאל המושיע אותם מיד סנחריב כאשר הם משוררים בליל התקדש חג והוא ליל אכילת הפסח שהיו משוררין בקול גדול כמו שאמרו (פסחים פה:) כזית פסחא והלילא פקע איגרא. ועוד אם הוא מדבריהם למה יתמה ר' יוסי אפשר שחטו ישראל את פסחיהם ולא אמרו שירה נעלו את לולביהן ולא אמרו הלל. והלא דוד אמרו כדברי הרב והוא ובית דינו תקנוהו אז ב"ד שלאחריהם תקנו אותו על הפסח ועל הלולב וכיון שתקנה הוא אין לו לר' יוסי קושיא על מי שיתן אותה התקנה לדוד האומר ההלל אז לב"ד אחרון אבל הראוי שיהא מיחס אותה לאנשי כנסת הגדולה שמתקנין תפלות וברכות. ועל כל פנים יאמרו שהלל זה עצמו מוקדם לדוד. והנראה מדבריהם שהוא מן התורה כמו שפירשתי ויהיה הל"מ אז שהוא בכלל השמחה שנצטוינו בה כמו שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם כי עיקר השירה בפה וכלי לבשומי קלא הוא ונצטוינו בשמחת השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה אלא שמיעטו ראשי חדשים בגבולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו מעון שירה. ושם במסכת ערכין (יא.) אמרו מנין לעיקר שירה מן התורה מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב אי זו היא עבודה שהיא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זו שירה. אם כן אפשר שנדרוש בימים טובים שכתוב שמחה ומתרבו כל מיני

פות ב־ג

מגילת אסתר

פות ד־ו

הנה להיות שאין כאן מקומו לא אשיב עליו אמנם בהשיבי על מה שהשיג על מצות עשה של הרב שבתוכן היא מצות תפלה (מ"ע ה) אז אביא ראיותי להוכיח שהיא מדאורייתא. ומה שאמר עוד כי אפילו לדעת הרב נוסח התפלה לא הוי דאורייתא ומ"מ הביאה בזה החשבון, נ"ל שאין הנדון דומה לראיה. שהתם מצינו פסוק שצונו בתפלה והוא ועבדתם את ה' אלקיכם אמנם בהלל לא מצינו בתורה צווי עליו. שמה שכתוב וביום שמחתכם ומועדיכם ותקעתם וגו' ואמרו דעיקר שירה בפה, זה אינו אלא על הקרבן ושפיל לסיפיה דקרא שאומר על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם. אבל שלא בשעת הקרבן לא. אמנם קשה לי דעת הרב שכתב כי אין למצות ההלל במצוה דאורייתא שצוה לנו משה שהרי דוד אמרו ובזה הטעם השיג על בה"ג שמנאו, כי נראה לי שאין מכאן תשובה עליו, שהרי נחלקו בפ' ע"פ (קיז.) מי אמרו ורבו הדעות שמשה אמרו כמ"ש הרמב"ן [לה:]. ולכן אני אומר שהלכתא כותיה דהרב ולא מטעמיה, אלא יש לנו לומר שגם כי ההלל אמרו משה אין לנו לומר שיהא מה"ת מאחר שלא בא צווי בתורה על זה וגם החכמים לא אמרו היותו דאורייתא. והנה דברים רבים עשה משה ומ"מ לא נאמרו על כל מעשיו היותם תורה. כתקנה שתקן שיהו קוראים כל שלשה ימים בתורה כדאיתא בפ' מרובה (פג.) ושיהו שואלים ודורשים בענינו של יום הלכות פסח וכו' כדאיתא ס"פ בני העיר (לב.). וגדולה מזאת כתב לנו הרב בעצמו בשורש השני [נו] כי כל מה שיוציא האדם ענפים מן השרשים שנאמרו לו בסיני והם התרי"ג מצות ואפילו היה המוציא משה רבינו בעצמו אין ראוי למנותם. וא"כ כל שכן הכא בהלל שאפילו אם אמת הוא שאמרו משה שאין למנותו. ומה שאמר [נו.] כי בפ' בתרא דתענית (כח:) אמרו

לב שמח

בעלמא לא אזהרה ולא של תורה ממש. והרשב"ץ לדד לתרץ וכתב אין מזה הכרח דכלפי מה שאמר רב שבא גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה ופירושו דהיינו לאו דלא תסור ולא לאו אחר ואחיכו עליה דלאו דלא תסור נמי דאורייתא אמרו דלא ליחכו עליה דרבנן אסמכינהו לאיסורייהו אהאי לאו דודאי רחמנא אזהר לשמוע אל דבריהם בהאי לאו והאי דמקילינן ביה למדחייה לכבוד הבריות עפי משאר לאין משום דרבנן מעיקרא כי אסרי ההוא מידי ואסמכוה אהאי קרא אתנו בהאי איסורא דנדחי מקמי כבוד הבריות עכ"ל. וזהו התנאי שאני הגדלתי בו מעשי לעיל אל כמה מקומות אבל במקום הזה דבהדיא קרו לדבריהם אסמכתות בהאי קרא והוא הרשב"ץ אומר אסמכוה לאיסורייהו אהאי לאו אינו עולה כלל. ומה שראה לתקן באומרו דודאי רחמנא אזהר לשמוע אל דבריהם בהאי לאו והאי דמקילי' וכו' משום דרבנן מעיקרא כי אסרי וכו' ואסמכוה וכו', הן אלו דברים סתורין בעצמן. ואי ודאי רחמנא אזהר וכו' א"כ אזהרה של תורה ולאו גמור הן והיכי שייך תו למימר דרבנן אסרי ואסמכוה וכו' דאי אינהו הוא דאסרי ואסמכוה לאו רחמנא הוא דאזהר. לא היל"ל אלא דרחמנא אזהר ממש לשמוע אל דבריהם שדברו במקום שאין שם כבוד הבריות אבל לשון אסמכתא לא יפול בהן כלל וק"ל. גם הרמב"ן [נ.] הקשה עוד וז"ל אני תמה על הרב שזה גמר דעתו ויתד תקועה אצלו שהעובר על ד"ס בין בתקנות בין בסייגים בין במצות המתחדשות עובר על עשה ול"ת של תורה ונצטוינו ממשה מפי הגבורה לקבל כל מצוה שיסדרו אותה ולעשותה מלא תסור א"כ למה יכבד עליו חשבון בה"ג שמנה מצות חנוכה ומגלה שנאמרו למשה בסיני עכ"ל. וזו בלי ספק טענה וגדולה יותר משאר המצות דרבנן שהוציאום מדרשה או מי"ג הללא דריש ירחא לאו דאורייתא דמשמע הא דמועדים הוי דאורייתא, כבר פירש לנו רש"י שם זה הלשון שכתב וזה לשונו אבל הלל דחנוכה כגון באחד בטבת ודאי דחי דכיון דנביאים תקנוהו שיהו אומרי' אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה שלא תבא עליהן כשנגאלי' (היו) [יהו] אומרים אותו על גאולתם כדאורייתא דמי עכ"ל. הנה שבלשונו הבהיר פירש לנו שני דברים, האחד כי מה שאנו קוראים ההלל במועדים הוא תקנת נביאים וזה רמזו באמרו שהנביאים תקנוהו על כל פרק ופרק, שלשון פרק ר"ל רגל וכן פירש רשב"ם בפ' ערבי פסחים (קיז:) וכן פירש"י לשון זה גבי תפלת פרקים בסוף ר"ה שכתב ושל פרקים מועדות. אבל בתפלת ר"ח כתוב שם בגמרא כפרקים דמי, אבל לא נכללה בשם פרקים דאם כן הל"ל הא נמי דפרקים היא. השני כי גם הלל דחנוכה היא תקנת נביאים ולא דאורייתא כאשר היה נראה מהסוגיא שם וזה רמזו באמרו ועל כל צרה שלא תבא. שהלל ההוא תקנוהו על צרת היונים שנגאלו ממנה. ומה שהביא ראיה מההיא דערכין פ"ב (י:) דהשיר יהיה לכם כליל התקדש חג שאמר להם הנביא שישוררו על מפלת סנחריב כאשר רגילים לשורר בליל פסח, י"ל רגילים היו מתקנת מרע"ה ולא ממצות התורה. ומה שאמר עוד שאם אמת הוא שקריאת ההלל מדבריהם למה תמה ר' יוסי ואמר אפשר ישראל שחטו את פסחיהם ולא אמרו שירה, י"ל שתמיהתו היא היאך הם בעצמם לא היו מתקנים לומר ההלל או איזו שירה אחרת.

ומה שאמר עוד [נו:] שמאחר שמצינו כי השירה נקראת שמחה וב"ש נתחייבנו לשמח בכל מיני שמחות שאפשר אם כן נאמר שנתחייבנו בו מה"ת כדי שנשמח, אני אומר כי לא נתחייבנו בכל מיני שמחות שבעולם שאם כן יהיו נושאין נשים במועד ומפורש אמרו במ"ק (ח:)

ציונים לרמב"ן ע"פ חסר בד' כל ז' ו וכפע"פ ולא אמרו שירה ובמפע ע"ב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם ובפופו מלבב עד לבב. רד"ה והנראה שכתוב וביום עיין רמב"ע לפסוק זה:

למקם וממכר. למאן דמתני למזבן שעוה ליתיב ליה פסולתא דדובשא ג' **אבל עושין מפן מדורה.** היסק גדול שאחד מבעיר חבירו: **לנר.** קרוי"ל: **בשמן קיק.** שמן של עוף אחד טחנין בנר וחולק: **משמא דקפוא.** שמן שעושין מגרעיני גמר גפן שקורין קוטו"ן: **קיקין.** כעין לותה של יונה: **לדידי חזי לי.** מין קיקיון דיונה: **ומדפשקי רבי.** בבלעי המים הוא גדל: **ופל פום חנוותא מדלן יתיה.** על פום החנויות מדלין לותו לגל ולריח עוב: **מפרצידוהי.** מגרעיניו: **נייחין.** שוכבין: **בריחי.** חולין: **מסכסכת.** כמין סכין פגומה מסכסכת בבשר אמגילי"ד בלע"ז שאין לוהו זקוף ונח במקום אחד אלא נדעך וקופן ליטמא אחריהא מסכסכת בהן לוהה ככסת תוך הפתילה אלא סביב מבחוץ כמו סיכסכה אבנו ברוחט"ם בלע"ז: **שאין נמשכין.** ולמי להעות: **שמן כל שהוא.** שמן הניתן בתוכו ממשיכו לאחר הפתילה: **לפי שאין מדליקין.** בעיניהו וגזרינן הא אמו הא: **כרך דבר לעשות פתילה על גבי דבר שאין מדליקין בו.** כגון פסול פתילות דמתני': **קפני מיסא.** בדר"ם מדליקין ואע"ג דאגוז לא חזי לפתי לה על ידי תערובות שפיר דמי: **מעשה רב.** הוא ומעיד שכך היו של בית אביו עושין הלכה היא: **מאי נאו להדליק.** היו טורכים שהדליק הפתילה עם האגוז: **לא להקפות.** לא היו מדליקין האגוז אלא סומך עליה הפתילה להליפה שלא תעבע בשמן ויצא הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו): **אלא מהוסך.** פוכל"ר בלע"ז: **כני מימשכי בעינייהו.** אחר הפתילה ובלא תערובות שמן כמי חזו אלא דגזור רבנן מהוסך אמו אינו מהוסך הלכך בעינייהו גופה גזירה ואגן ניקוס וניגזור ע"י תערובת אמו בעינייהו: **והוא אמר לה.** מפרש מאי תלמודא והיכי משמע מהאי קרא: **ולא שמא עולה כו'.** ולא שמא לריכה תיקון והטייה: **מבלאי מכנסי כהנים.** ממכנסי הכהנים הבטולים: **היו מפקיעין.** קורעין ועושין פתילות בשמחת בית השואבה שהיא בעזרת נשים: **ומסמיניהם.** של כלאים הם לכתיב ואת האבנט שש משזר ותכלת ותרגמן וקי"ל תכלת עמרת הוא ותני' לעיל לענין שבת הוסיפו עליהן של לאר לפסול וקתני מדליקין בהן במקדש: **שמחת בית השואבה שאני.** דלא כתיב להעלות בה ולאו דאוריי' היא: **מאי נאו דכלאים.** כתן אבנט: **כבסה.** בר חטבה: **זקוק לה.** לתקנה הלכך לריך לכתחלה לעשות יפה: **ומופר להשתמש לאורה.** הלכך בשבת אסור שמא יטה לעורך תשמיש: אין

למאי נ"מ למקם וממכר. פשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השעוה והעטרן כדאמרינן שעוה קיבותא לכך קאמר למאי נ"מ למקם וממכר שאם כדר לתת לחבירו שעוה יתן לו פסולתא דדובשא ואין יכול לטופו לתקן לו וכן עיטרן אבל לעיל דקאמר מאי לכם שוכא דארזא לא קאמר למאי נ"מ. לפי שלא היו מכירין בשם לכם ומפרש שהוא שוכא דארזא:

מפני שאין נמשכין כו'. שמעתי ממהר"א ז"ל שנמצא בחלם שיש רק נר א' כשר בבית ע"י זה יזכור ולא יפה שאר נרות שבחדר ושבמרתף ור"ם מקולי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוליא יין מן החבית מותר להשתמש לאור כל נר [תוספות ישנים]:

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו טתן לתוכן שמן כו'. קרבי דגים לאו היינו שמן דגים דשמן דגים שרי ליה מתני' בעיניה (לקמן דף כד:): **שמחת** בית השואבה שאני. דאמה היכי שרי להדליק והא לאו טורך קרבן הוא ואמר בפ"ב דקידושין (דף נד. ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ודוחק לומר לב ב"ד מתנה עליהן דאמה טורך יש להן להתנות בשביל זה ונראה לר"י דהוא"ל ולכבוד הקרבן היו עושין לכתיב ושחבתם מיס בשמן (ישעיה יב) טורך קרבן חשוב ליה והא דאמר (סוכה פ"ה דף עג.) בורכת אשה מנין לאור בית השואבה לא שהיתה בורכת אלא שהיתה יכולה לברור ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך *ממכנסי הכהנים הלא היה בהן פשתן דכתיב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר (שמות כח) וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא דאסור שמא ידליק בעיניה אבל במקדש לא שייכא כך גזירה ונראה לר"י דכיון שאין הפשתן אלא רביע בטל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל: **ומותר** להשתמש לאורה. וא"ם מנא ליה לרבא דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה ואין

ומאי נ"מ דאמר אין מדליקין בהן בשבת *אבל עושין מהן מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין על גבי [מ]*כירה ולא אסרו אלא לעשות מהן פתילה לנר בלבד: ולא בשמן קיק וכו': מאי שמן קיק אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו לי עוף אחד יש בברכי הים וקיק שמו רב יצחק בריה דרב יהודה אמר משרא דקאזא ריש לקיש אמר קיקיון דיונה אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי קיקיון דיונה *ולצלוליבא דמי ומדפשקי רבי ועל פום חנותא מדלן יתיה ומפרצידוהי עבדי משרא ובענפוהי נייחן כל *בריחי דמערבא אמר רבה [ב]פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שאין נמשכין אחר הפתילה בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו או לא א"ל [ג]אין מדליקין מאי טעמא *לפי *שאין מדליקין איתיביה *כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו (אמר) *רשב"ג [ל"ל רשב"ג אומר] של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין קתני מיהת מדליקין א"ל אדמותבת לי מדרשב"ג סייעינהו מדתנא קמא הא לא קשיא *מעשה רב מ"מ קשיא מאי לאו להדליק לא להקפות אי להקפות מ"ט דת"ק כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו [ד]בד"א להדליק אבל להקפות מותר שרבן שמעון בן גמליאל אומר של בית אבא היו כורכין פתילה ע"ג אגוז ואני והאמר רב ברונא *אמר רב [ה]חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק הני מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן *) היא גופה גזירה *ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה: תני רמי בר דמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת *אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' [ו]להעלות נר תמיד הוא תני לה והוא אמר לה כדי *שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן *מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני"ת"ש דתני רבה בר מתנה [ז]בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא [ח]דבוץ: אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

פירוש להעבות ראש הפתילה להרבות אורה מותר שרשב"ג אומר של בית אבא היו כורכין כו' וקי"ל (כרבא) [כרבה] איני והא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך (מ"ש) [פי'] מלשון היתוך כדכתיב (יחזקאל כב) כאתוך כסף בתוך כור וכתיב (חיוב ג) ויתכו כמים וקרבי דגים שנימוחו נהנן לתוכן שמן כל שהוא ומדליק ושונין הני ממשכי בעינייהו אבל הני לא ממשכי בעינייהו ואסיק לקמן*) דשני הני משמן דגים לפיכך שמן דגים מזוקק הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צריך הערובת. תני רמי בר דמא פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת גם במקדש אין מדליקין בהם להדליק בהן בשבת גם בשבת שאמרו להעלות נר תמיד והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים. ומהמיניהם מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין והאבנט יש בו צמר הני לשמחת בית השואבה אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל (בוץ) [פשתן] וכבר פירשנוהו היטב בראיות בפרק החליל.

*) לפנינו ליתא נגמ' הני ממן דגים ומאי דכוון למ"ש לקמן דף כ"ו ע"א מיכא ביניהו דרב נרונא ומסרש כפי' ר"ת סי כתוב: ושי' תוס' כאן ד"ה חלב:

גליון השי"ס גמ' אין מדליקין מ"ע לפי שאין מדליקין. כעין זה עיכוכין דף ו ע"א מ"ק דף כו ע"ב גיעין דף ס ע"א נדה דף ס ע"א וכן בכתוב כתובה ויקרא כ"ב אשר יהיה בו מום לא יקרב כי אם אשר בו מום לא יקרב ועי' ריטב"א קידושין דף ו ע"ב ד"ה ס"ב: שם שמנים ופתילות כו' אין מדליקין בהם במקדש. ק"ל למאי נקט שמנים הא במקדש אין מדליקין רק בשמן זית זך: תוס' ד"ה חלב מהותך כו' קרבי דגים לאו דייקי. ע"ל דף כו ע"א תוס' ד"ה מיכא ביניהו דרב נרונא:

נר מצוה

ה א מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין רמה טור שו"ע או"ח סימן רמה סעיף ג:

ו ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ה סמג שם טור שו"ע או"ח סימן רסד סעיף ג ג:

ז ג מיי' שם הלכה ע טור שו"ע שם סעיף ד:

ח ד מיי' שם הלכה ו מוש"ע שם סעיף ב:

ט ה מיי' שם הלכה ט ע"ש שם סעיף ה:

י ו מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה טו:

יא ז ח מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה ו:

רבינו חננאל

מיכן ואילך פסול שמנים: ת"ר כל אלו שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת משום פסול פתילות אבל עושה בהם מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין ע"ג מנורה לא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד. בשם ן קיק שמואל אמר (עץ) [שוף] ושמו קיק ר"ל אמר קיקיון דיונה. אמר רבה פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שפסלו[חכמי'] מפני שאין נמשכין אחר הפתילה. בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת מהו לתת לתוכן שמן ולהדליק א"ל אסור לפי שאין מדליקין כלומר כיון שאין מדליקין בפני עצמן בשישלים השמן שתתן בתוכו שוב אין מדליקין שכבר אמרו אין נמשכין אחר הפתילה ואותיב עלה ותרצה הכי כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו בר"א להדליק אבל להקפות

כ"ל אשר נדליקין

תוספתא פ"ג

[ל"ל כריחי עי' ערוך ערך כרח וכמתורגמן]

ערוך פי' חלון סרק

[ל"ל כריחי עי' ערוך ערך כרח וכמתורגמן]

מ"ש א"ל לפי שאין כל כ"ל [ועי' בערוך ערך לפי פי' שאין מדליקין כלומר קבנוב היא כך שאין מדליקין]

[לקמן קכו: כ"ב פב. קל.] מה סב:

הגהות הגר"א

[מ] גמ' כיון. כ"ב מנורה גיכסת כ"ף וכ"ם ותוספתא:

[לקמן כד:]

ולא"ת אמאי כו' לגזירה מהוסך אמו אינו מהוסך ושאינו מהוסך שמא יפסו ו"ל דמלא גזירה היא דא"ל אלא יפסו וכיכ"ן פי' דכא דאמר לעיל נמשכין אחר כפתילה לא משום שמא יכבה ולריכא שלוס בית [תוס' ישנים]